

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

מקץ - חנוכה תשפ"ג

נתיב היסורים שהוביל לנס חנוכה

תוכן

א' - יסוריהם של הגדולים / א

ב' - קבלת היסורים / ג

ג' - יסורים בחיי היום-יום / ו

לא סימל את קץ היסורים ואת הניצחון על היוונים, אלא הנס הופיע בעיצומו של סבל רב שהמשיך עם ישראל לסבול. משכך, עלינו לבחון מחדש את מקומו של נס פך השמן במסגרת האירועים כפי שהם התרחשו במציאות.

חרבו שלופה בידו

כולם מכירים את הסיפור המוזכר בספר חשמונאים המתאר כיצד פרץ המרד של בני חשמונאי נגד היוונים. פקיד יווני קיבץ את היהודים שבמודיעין כדי לחזות בהקרבתו של קרבן לעבודה זרה, וכאשר יהודי מתיוון פסע קדימה על מנת להקריב את הקרבן, מתתיהו - שהתכונן מראש לרגע זה - שלף את חרבו מתוך גלימתו ונעץ את החרב בליבו של אותו בוגד יהודי, ולאחר מכן הרג גם את הפקיד היווני. כך החל המרד.

ואכן, היתה זו רק ההתחלה. כעת נזקקו היהודים להימלט אל ההרים. היה עליהם לעזוב את בתיהם ולהסתתר במערות שבמדבריות. היו יהודים שבאו בטענות קשות כלפי מתתיהו על כך. כמה מבני עמו נחרדו לנוכח המעשה שעשה, וטענו שבכך רק המיט צרות על עם ישראל, שכן "גזירה עבידא דבטלה" - כל גזירה סופה שתבטל (כתובות ג, ב). "במוקדם או במאוחר תבטלנה גזירותיהם של היוונים אבל כעת הינך ממיט על ראשנו את זעמו של אנטיוכוס. עלינו לעזוב כעת את בתינו ולחיות במדבר כמו חיות נרדפות! ומי יודע כמה מאיתנו עתידים לשרוד בגלל המעשה הזה שעשית!"

א' - יסוריהם של הגדולים

מבט חדש על הניסים

בבואנו ללמוד את סיפור נס חנוכה, ראשית כל עלינו לעקור מדעותינו תפיסה שגויה שהשתרשה אצל רבים. ישנו הרושם שנס חנוכה מציין את הניצחון המזהיר על אויבינו שהובסו, ועל כך שהיהודים שחיו בארץ ישראל יכלו סוף סוף לחיות בשלום ובשלווה. כך סבורים רבים מאיתנו.

אולם זוהי טעות. האמת היא שלאחר נס פך השמן פקדו את עם ישראל צרות קשות יותר וממושכות יותר. אולי לא כולם יודעים זאת, אבל מלחמות החשמונאים נגד אויביהם נמשכו כשלושים שנה, וניסי חנוכה התרחשו יחסית בתחילתו של פרק זמן זה, כארבע או חמש שנים לאחר פרוץ המלחמה. משמעות הדבר היא שהקרבות נמשכו כעשרים וחמש שנים ולמעלה מכך לאחר נס חנוכה.

ובמשך כל אותן שנים המשיכו יהודים יראי ה' להירדף בידי היוונים ועמיתיהם היהודים המתיוונים. יהודים רבים מאד עונו, ורבים קיפחו את חייהם במהלך אותן עשרים וחמש שנים שבאו לאחר נס פך השמן. החשמונאים נהרגו אף הם במלחמה. כל האחים, בני מתתיהו, נהרגו בזה אחר זה.

אני מקדים ומספר את הדברים הללו משום שהדבר חשוב להבנת כל הנושא של חנוכה. עלינו לזכור שנס פך השמן, אותו שמן מועט שדלק במשך שמונה ימים,

ארץ ישראל לעומת זאת היתה מלאה בכל מיני עושי צרות. זה כמו היום. האפיקורסים הנוראיים ביותר בעולם נמצאים כיום בארץ ישראל, ובעולם כולו אין מי שתוקף ומשמיץ את היהודים החרדים כמו התקשורת הישראלית. כך היה מאז ומעולם - ארץ הקודש מציבה תמיד את הנסיונות הקשים ביותר, והמניעות הגדולות ביותר לעבודת ה' נמצאות שם. ואילו בבל היתה ארץ בה חיו היהודים ללא כל מפריע. הם חיו חיי תורה ומצוות ואיש לא הציק להם.

קבלת יסורים באהבה

ואם כן נשאלת השאלה, אילו חפץ היה מתתיהו לחיות חיים של שלמות ועבודת ה' ללא מפריע, מדוע לא ברח לבבל? אנחנו יודעים שיהודים רבים אכן ברחו בבלה בכל פעם שהיו צרות ורדיפות. מתתיהו ובניו יכולים היו לברוח אף הם לבבל ולחיות שם חיים שקטים ושמחים. לשם מה הם היו זקוקים למלחמה הזו מול היוונים?

אולם מתתיהו היה מנהיג, ומשכך הוא לא אבה לנטוש את שארית העם. הוא ידע כי רצון ה' הוא שימשיך להתקיים ישוב של יהודים בארץ ישראל שבה עמד בית המקדש, ובכל מקרה ישארו בארץ ישראל יהודים רבים, ואם ינטוש אותם, אין כל ספק כי במוקדם או במאוחר כולם יכנעו להשפעותיהם של הרשעים המתיוונים שכל מטרתם היתה להרוס ולהחריב את קדושתו של עם ישראל.

ולכן בחר מתתיהו ביסורים. הוא ידע נאמנה כי להיות עובד ה' פירושו לסבול למענו, ועל כן הוא בחר להישאר בארץ ישראל, לצידם של שאר עובדי ה'. מתתיהו אף ידע שהוא לא נשאר בארץ ישראל על מנת לנחול ניצחון ולחיות חיי שלווה ונחת. כאמור, עד שהגיע הניצחון, מתתיהו ובניו כבר לא היו בין החיים. כמובן שהם היו בגן עדן, אך בעולם הזה הם לא זכו לשום נחת מאותן מלחמות, ולא נהנו כלל מאותם יסורים שהם בחרו לעבור. הם קיבלו על עצמם מרצון חיים של יסורים. אנשים גדולים מסוגלים לכך.

חברים מסוג שלא הכרתם...

הגמרא במסכת בבא מציעא (פד, א) מספרת אודות התנא רבי אלעזר ברבי שמעון שנוהג היה לתפוס גנבים ולמוסרם למלכות, והיו חכמים שהוכיחו אותו

סיכון מחושב

והנה פשוט וברור שמתתיהו לא נהג בפזיזות ובחוסר אחריות. הלא הוא היה גדול שבגדולים, וככל תלמיד חכם בוודאי הנהיג את חייו בשיקול הדעת ובחשבון. אלא שהוא ראה שהיהודים בארץ ישראל הגיעו לנקודת משבר. העם כרע תחת הלחץ של המתיוונים, והוא ידע שאם לא יינקט מעשה כלשהו, בקרוב לא ישאר אף יהודי אחד נאמן לה'. לפיכך הגיעו מתתיהו וחבריו תלמידי החכמים למסקנה שהדבר הזה חייב להיעשות - הם מוכרחים לעצור את ההיסחפות אל עבר המדרון התלול הזה.

והם אף צפו מראש את אשר עתיד להתרחש לאחר מכן. הם הבינו שהריגת המתיוון והיווני תעורר את חמתו של המלך, שלרשותו עומד צבא אדיר. הם ידעו היטב שכעת תתחיל תקופה של צרות גדולות עבור העם, אך הם הגנו על כבוד ה' במסירות נפש, ובנפש חפצה התכוננו לשאת בתוצאות. הם היו מוכנים לכל.

ו"הכל" אכן הגיע - הצרות שבאו בעקבות המעשה היו קשות ביותר. ולא מדובר בצרות שבאו על אחרים. מתתיהו ובניו בכבודם ובעצמם עמדו בחזית המערכה. חייו של מתתיהו היו בסכנה תמידית, ולבסוף הוא אכן נהרג באחד הקרבות, וכן כל בניו בילו את שארית חייהם בקרב מול היוונים, וכולם מצאו את מותם, בזה אחר בזה, במלחמתם למען ה'.

החיים בבבל

והנה, עלינו להבין נקודה חשובה. החשמונאים לא היו חייבים למות על מנת להמשיך ולקיים את התורה ומצוותיה. הסיפור של חנוכה התרחש בארץ ישראל, אך עלינו לדעת שלא כל היהודים חיו בעת ההיא בארץ ישראל. היה אז ישוב יהודי גדול מאד בבבל, ויתכן מאד שיהודי בבל היו מרובים אף יותר מאשר בארץ ישראל. עם ישראל אמנם חזר מגלות בבל והתיישב בארץ ישראל, אולם הרוב לא עלה, ומרבית היהודים חיו עדיין בבבל.

ובבבל לא היתה רדיפת דת. לא היו שם מתיוונים שיחריבו את העם היהודי. הגמרא (פסחים נו, א) אומרת כי, "בנהרדעא ליכא מינין" - בנהרדעא, שהיא העיר הגדולה בה חיו רבים מיהודי בבל, לא היו מינים. לא חיו שם נוצרים ולא צדוקים, חיו שם אך ורק יהודים יראים ושלמים. כך היו פני הדברים בבבל.

גופך אינו שייך לך לעשות בו כאוות נפשך רק משום שנשמתך שואפת לשלמות. הגוף האומלל יתלונן, "מדוע נגזר עלי לסבול בגלל הנשמה שלך?" התורה מצוה אותנו "וְאֶהְבֶּתְּ לְרַעְךָ כְּמוֹךָ", וגם גופך הוא בכלל "רעך". עלינו לדאוג לשלומו של גופנו. הגמרא (ב"ק צא, ב) אף אומרת כי אין אדם רשאי לחבול בעצמו. ואכן, רבי אלעזר ברבי שמעון לא חבל בעצמו, ולא רק קיבל את היסורים שנשלחו אליו מן השמים, ולא ניסה להשתמט מהם. הוא קיבל אותם והתענג עליהם מפאת ההזדמנויות האדירות שהם מביאים.

אכן, אנשים כערכינו אינם מסוגלים להתענג מהיסורים כפי שעשו זאת רבי אלעזר ומתתיהו. ואף על פי כן, גם אנחנו יכולים לגדול ולהתעלות על ידי לימוד הנושא הזה, ולהבין עד כמה גדולי עולם היו מוכנים לקבל על עצמם יסורים. על כן הבה ננסה כעת ללמוד יחד את הנושא.

ב' - קבלת היסורים

הקושי הוא חלק מהחיים

כיצד יכול אדם להגיע למושגים כאלו? מה היה סודם של רבי אלעזר ברבי שמעון ומתתיהו, וכיצד מסוגל ילוד אשה להגיע למדרגה זו שהוא מוכן לקבל על עצמו חיי יסורים ואף להתענג עליהם, בלי לפחד ובלי להישבר?

זהו נושא חשוב ביותר, כי מי מאיתנו אינו עובר זמנים קשים? כל אחד עובר תקופות של קושי, קשיים שבאים עליו משום שהוא רוצה לעבוד את ה'. לא צריך לחפש את הקשיים, הקשיים מגיעים - במידה כזו או אחרת - גם בלי שמחפשים אותם.

לדוגמא, בת ישראל השואפת להקים משפחה גדולה, יודעת שזה לא הולך להיות דבר של מה-בכך, אולם היא עושה זאת למרות הכל. היא מקבלת ברצון את כל הקשיים הכרוכים בכך. אשה הבוחרת להינשא לבן ישיבה שילמד בכולל, יתכן ותצטרך לקבל על עצמה חיים של הסתפקות במועט. ואפילו אם בעלה, כן עובד לפרנסתו, הוא בוודאי קובע עתים לתורה, ולשם כך עליו להשכים קום כשעדיין חשוך בחוץ כדי לצאת אל בית המדרש וללמוד לפני התפילה.

על פעולותיו. הוא חלק עליהם וסבר שהצדק עמו, אך בכל זאת לא סמך על דעתו ולפיכך קיבל על עצמו יסורים, על מנת לזכך את עצמו לגמרי.

הגמרא מספרת שבכל לילה כאשר שכב על מיטתו היה מזמין את יסוריו וקורא להם, "אחיי ורעיי בואו". הגמרא מספרת שבכל בבוקר, היה רבי אלעזר אומר ליסוריו לעזוב אותו מפני ביטול תורה, שכן היה לו הרבה מה להספיק בחייו, ומשכך, הוא לא יכול היה להרשות לעצמו לבלות את ימיו בסבל ויסורים. לכן הוא בחר לקבל את היסורים בלילות ולסבול אותם באופן שלא יפריע לסדר יומו ויגרום לביטול תורה.

ובלילה, רבי אלעזר ברבי שמעון לא התעלם מיסוריו אלא אדרבה, הוא התרכז בהם. ולא רק שהוא התרכז בהם אלא אף היה שקוע ועסוק בהם, כמו אדם שנהנה ממעדן משובח. הוא התרכז במכאוביו וניסה להפיק מיסורים אלו תועלת מרובה ככל האפשר. הוא שכב לבד במיטתו, סבל מפצעיו, וריכז בהם את מחשבותיו. הוא בחר לא להתעלם מהם, אלא לנסות ולהפיק מהמצב בו הוא נתון את מלוא השלמות.

להתענג על הכאב

ישנם כמה וכמה מיני שלמויות שיכול האדם להפיק מיסורים וצרות שהוא עובר. אחת מאותן שלמויות היא מידת הענווה, שהאדם מכניע ומשפיל את עצמו לפני ה'. בשעה שאדם מתייסר, הוא אינו מסוגל להתגאות. גם המיליארדר הגדול ביותר מתנהג בענווה שעה שהוא גונח מכאבים. בנוסף לכך ישנה שלמות של קבלת היסורים מתוך אמונה תמימה בה', ללא כל תהיות ושאלות. אדם הסובל מיסורים לומד גם להזדהות עם סבלם של אחרים ולהרגיש בצערם. עבודה נוספת שבה יכול האדם להשתלם בשעת סבלו היא ללמוד להעריך את המתנה הנפלאה של בריאות איתנה. יש בייסורים גם כפרה לעוונות. ישנם עוד דברים רבים שניתן להפיק מהיסורים, ואין לי ספק שרבי אלעזר הפיק את כולם, אולם עיקר הנקודה שבה אנו מבקשים להתמקד היא שהוא קיבל ברצון את היסורים שבאו עליו. זה מה שהגמרא מלמדת אותנו.

כמובן, כאשר אדם סובל מחולי או מכאוב, עליו לפנות לרופא, וכמו שאומרת התורה, "וְרָפָא יִרְפְּא" (שמות כא, יט) - על האדם לדאוג לריפוי מחלתו.

והוא יודע שרגעיו ספורים, כאשר הוא מונח על גבי שולחן הניתוחים - בכל התהפוכות ובכל השינויים שהוא עובר במשך חייו, עליו לזכור תמיד **שהכל** הוא הכנה לעולם הבא. "העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא" - זוהי ידיעה שיש לחיות לאורה!

ביקורו של החפץ חיים בעיר ראדין

ידוע המעשה אודות מרן החפץ חיים זיע"א, שפעם הגיע אליו גביר עשיר. בהיכנסו אל תוך חדרו של החפץ חיים, ראה האורח את החפץ חיים יושב ליד שולחן העשוי קרשי עץ שנראה כמשהו זמני, ויושב על ספסל עץ ישן. הוא היה נראה כאדם שנמצא בעיצומו של שיפוץ ביתו, ובינתיים הוא יושב באיזה חדר צדדי עם רהיטים ארעיים.

אולם אז נודע לאורח שזהו ביתו הקבוע של החפץ חיים, ועל כן הוא שאל את מארחו, "היכן הם הרהיטים?"

החפץ חיים השיב לו, "והיכן הם הרהיטים שלך?"

השיב לו האיש, "אני רק מבקר כאן".

אמר לו החפץ חיים, "גם אני רק מבקר כאן". הוא הבין שהוא נמצא כאן רק באופן זמני, ושהעולם הזה אינו אלא פרוזדור. לכן לא היה לו צורך בשום ריהוט, בדיוק כמו אדם המתארח בעיר אחרת, שעתיד לשוב לביתו בקרוב.

איני אומר שעל האדם להתאמץ כדי שלא יהיה לו נח בפרוזדור הזה. פעמים רבות, על מנת להשיג מה שעליך להשיג, אתה זקוק למידה מסוימת של נוחות שתעודד אותך - וזה כבר נושא הראוי לשיחה בפני עצמה. ולכן איני יודע אם יכולים אנו לדרוש מעצמנו להתחיל באופן מיידי לחיות כמו שהחפץ חיים חי - הדבר בוודאי דרש גם ממנו עבודה קשה ומאבקים רבים עד שזכה להגיע לדרגה הזו, אך עלינו לדעת למה אנחנו שואפים להגיע. אסור לנו לשכוח שבין אם נחיה בנוחות ובין אם ביתר נוחות, אנחנו נמצאים כאן עבור תכלית, והעולם הזה הוא חדר המתנה שבו אנו מתכוננים לעולם הבא.

תהפוכות פרוזדוריות

קעת אנו מתחילים להבין את אשר הבינו החשמונאים, גדולי ומאורי האומה. הם הבינו שהעולם

יתכן שהוא נשאר בבית המדרש עד שעה מאוחרת על מנת לסיים את הש"ס. לא תמיד הוא פנוי לעזור בבית. והדבר לא קל עבורה. וגם הוא - הוא היה נהנה לשבת כל הערב על הספה עם הרגליים למעלה, אך הוא אינו נוהג כך. הוא נמצא בבית המדרש משום שהוא קיבל על עצמו דרך-חיים שכוללת מאבק למען עבודת ה'.

גם מי שאינו בדרגתם של גדולי העולם שהתענגו על היסורים, סוף סוף הם יגיעו - הקשיים הכרוכים בחיי תורה יפקדו אותך. אולי לא תצטרך להרוג יוני ולהסתתר בהרים, אולם כל אחד חווה סבל בחייו. ישנן תקופות בחיינו - לפעמים מדובר בשנים על גבי שנים - שבהן אנו חווים קשיים כאלו ואחרים שעלינו להתמודד עמם, ואם ברצוננו להיות עבדי ה' מסורים ונאמנים, עלינו להיות מוכנים למאורעות שכאלה. משכך, אנו משתוקקים לדעת מהו הסוד אותו ידעו מתתיהו ורבי אלעזר.

עולם של הכנה

הסוד טמון בדבריו של המסילת ישרים בתחילת פרק א' מספרו. הוא כותב כי על האדם לזכור שהוא נברא רק כדי להכין את עצמו לעולם הבא. ולא רק שעליו לזכור זאת, אלא לזה "צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו". בכל אשר הוא עמל! בכל עיסוק שבו הוא עוסק, בכל קושי שבפניו הוא ניצב, על האדם לשים מבטו ומגמתו שהמטרה היא חיי העולם הבא!

אמירה זו צריכה לטלטל אותנו! בכל עיסוק שבו אנחנו עוסקים עלינו לזכור זאת! כשאתה הולך לבית הכנסת להתפלל, כאשר אתה נמצא במשרד ומרוויח כסף - או ח"ו להיפך, כאשר אתה יושב להכין שיעורי-בית עם הילדים, זכור תמיד שהתכלית היא העולם הבא. כשאתה מתיישב לאכול ארוחת בוקר, כאשר אתה פוסע אל החופה, כל פעולה ופעולה היא הכנה לחיי העולם הבא.

ולא רק מה **שאתה עושה** הוא הכנה, אלא גם כל מה **שנעשה לך** הוא הכנה. כשיורד גשם וכשיורד שלג זו היא הכנה עבורך לעולם הבא. כיצד בדיוק זה מכין אותך? אין כאן המקום להיכנס לזה, אבל זוהי הכנה. כאשר מתחוללת מלחמה ח"ו, אף שלא אתה ביקשת אותה, אך המלחמה הזו מכינה אותך לעולם הבא. וגם השלום מכין אותך. כשמגיעה שעתו של האדם

מיהו אותו אוהב, אותו ידיד טוב, שפוצע את האדם? אנחנו יודעים מי הוא - יש לנו רק חבר אחד בעולם הזה, והוא הקב"ה. ובפרט כלפי עם ישראל - הקב"ה הוא "אוֹהֵב עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל". כשחבר זה מביא פצעים על האדם, עלינו להבין שהם נאמנים, כלומר שהם באים לתועלתנו. וזה מה שהפסוק מלמד אותנו, שעלינו לדעת את גודל נאמנותם ותועלתם של הפצעים שפוצע אותנו אוהבנו, ידידנו הטוב.

הקב"ה שלח לחשמונאים את השנים הרבות הללו של סבל ויסורים מהסוג הנורא ביותר, כדי שעל ידן ישיגו שלמות וגדולה אמיתית, והם הבינו זאת. הם ידעו שכאשר האוהב הגדול שולח אלינו משהו, אפשר לסמוך עליו באופן מוחלט ולדעת שהדבר הוא רק לטובתנו.

שולחנות של זהב

הבה נראה כעת מה ארע לאחר מכן. מלכי יוון החלו להילחם איש ברעהו. התחוללה שם מלחמה בינם לבין עצמם, כשכל אחד מתחרה בשני תוך נסיון לגייס לצידו את היהודים. כתוצאה מכך, בסופו של דבר ניתנה ליהודים עצמאות יחד עם כל הזכויות, והם אפילו זכו למלך משל עצמם.

מלך בישראל! היתה זו הפעם הראשונה שהיה מלך בישראל מאז שגלה המלך צדקיהו. כבר חלפו שנים רבות כל כך, והנה לפתע הוחזר לעם ישראל מעמד המלוכה! בימים ההם זה היה כבודו של העם, שיהיה להם מלך.

ומי היו אותם מלכים? הכהנים הגדולים! הם זכו לעושר רב. יוחנן הורקנוס הכהן הגדול, ממלכי בית חשמונאי, נהג לערוך משתה בכל שנה ושנה לזכר הניצחון במלחמה, והיו לו שולחנות של זהב - לא מצופים זהב - אלא שולחנות של זהב טהור. כעת זכו החשמונאים לתענוגים גדולים ולעשירות מופלגת.

נשיקותיו של שונא

מעתה התמודדו בית חשמונאי עם חלקו השני של הפסוק הנ"ל. "נְאֻמְנִים פָּצְעֵי אוֹהֵב", אך לעומת

הזה הוא פרוזדור המוביל אל מקום חשוב בהרבה, ומי שנמצא בתוך פרוזדור אינו נשבר לנוכח התהפוכות העוברות עליו. ללא מבט זה, כל אדם היה נחרד לנוכח המחשבה שהוא עומד בפני שנים על גבי שנים של לחימה ממושכת ומתישה. כך היו פני הדברים - המלחמה נגד אנטיוכוס והיוונים נמשכה שנים על גבי שנים.

אמנם אנטיוכוס עצמו לא שרד זמן רב, ומיד לאחר תחילת המלחמה הוא קיבל את אשר הגיע לו. הוא היה כישלון נחרץ, והוא מת הרחק מביתו. יוסף בן מתתיהו כותב שאנטיוכוס אף התחרט על מה שעולל ליהודים, כך הוא כותב. אך בין אם זה נכון ובין אם לא, אין זה משנה כלל ועיקר. הוא היה כישלון, ואין כל ספק שמיד לאחר שהוא נפרד מהעולם הזה בצורה עלובה, המתינו לו הרבה ימים לטהים בגיהנם, ועד היום הוא לא יצא משם.

אולם אבותינו ידעו שמישהו אחר יתפוס את מקומו, וכך אכן ארע. לא חסרים רשעים בעולם, וברגע שמתחילים להתגרות באומות העולם, כבר לא קל לעצור זאת. אין ספק אם כן שהם ידעו גם ידעו את אשר מצפה להם.

אולם הם הבינו שהעולם הזה הוא פרוזדור, וממילא היחס הנכון הוא, "התקן עצמך בפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין". התקן! בחדר ההמתנה הזה איננו סתם יושבים. התקן - עבודתנו כאן היא להתכונן, להכין ולתקן את עצמנו, לחיי העולם הבא. ולפעמים התיקון שלנו בעולם הזה הוא לקחת את גופנו ולהשתמש בו כדי להגן על כבודו של השי"ת בכל מחיר. זוהי אחת הדרכים הגדולות ביותר להשגת השלמות - להילחם למען כבוד ה'.

אש ידידותית

זהו שאומר שלמה המלך במשלי (כז, ו), "נְאֻמְנִים פָּצְעֵי אוֹהֵב" - פירוש, אם אוהבך פוצע אותך, אתה יכול לסמוך עליו ולבטוח בו.

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670

תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

כדי להגיע לעולם הבא, הם המפתח שלנו להצלחה. הדרך לעולם הבא היא אך ורק על ידי העולם הזה. אין אפשרות לדלג על השלב הזה, והחיים בעולם הזה כוללים לעיתים ימים קשים.

אדם שחיו מתנהלים בצורה חלקה, וללא כל אתגר יוצא דופן - אין לו שום מפריעים ומתנגדים, באופן טבעי מוטלת עליו משימה חשובה, והיא - לשבת וללמוד. עליו לנצל את ההזדמנות שניתנה לו להשיג שלמות. וגם אז, פעמים רבות הדבר כרוך במאבק. להקדיש את החיים ללימוד התורה ולדעת את הש"ס, אינו דבר קל. זהו מאבק תמידי. וכי אתם סבורים שדבר קל הוא לגדול בתורה?

ויש שעבורם מדובר באתגר קשה במיוחד. עבור בחור שלא גדל כבן תורה שמגיע כעת ללמוד בישיבה - מדובר במשימה בלתי פשוטה בעליל. הלשון של הגמרא, הביטויים השונים, המושגים החדשים - כל אלה זרים לו לגמרי, ועליו להיאבק על מנת ללמוד ולהבין אותם. ניקח לדוגמא בחור צעיר המגיע מאחת מערי השדה. הוא מעולם לא למד גמרא, וכעת הוא עוזב את ביתו ובא ללמוד בישיבה. הוא לא ניחן בראש מבריק. יתכן ויש לו אפילו ראש חלש, ולימוד הגמרא קשה לו עד מאוד.

בנוסף, עליו להיאבק בסביבתו. בני משפחה רבים, דוד פלוני ודודה אלמונית, צוחקים עליו ומזלזלים בו. לפעמים אפילו אחיו ואחיותיו מנסים להניא אותו מלהמשיך בדרך בה בחר.

לעתים עליו להיאבק אפילו בהוריו. סיפר לי בחור בעל תשובה שאמו סטרה לו בפניו על כך שנשאר ער ללמוד בשעה מאוחרת בלילה, רעיון שלא מצא חן בעיניה. הוא לא למד בקול רם, ולא הפריע לאף אחד לישון. אבל אמו לא היתה מרוצה מכך שהוא מקדיש את חייו ללימוד התורה. היא חלמה שהוא יהיה רופא, או לכל הפחות עורך דין, והנה כעת הוא לומד גמרא בשעת לילה מאוחרת. הדבר גרם לה לאבד שליטה ולסטור לו בפניו.

שאלתי את הבחור, "בכמה אתה מוכן למכור לי את הסטירה הזו?"

הוא חשב על כך ולבסוף אמר: "לא. איני מוכן למכור אותה, אני רוצה לשמור אותה לעצמי". זהו בחור פיקח. הסטירה הזו אכן יקרה מאלפי זהב וכסף.

זאת "וְנִעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׁוֹנָא" - הנשיקות שאדם מקבל מאויביו אינן לטובתו. מעתה הגיעו הנשיקות במקומם של הפצעים, ואז הכל השתנה. איני רוצה לקלקל את סיפור נס החנוכה בתיאור מפלטה של המשפחה הגדולה הזו, אולם העושר הרב הביא עליהם את סופם. בני משפחת חשמונאי נעשו צדוקים, והפכו בסופו של דבר לאויביהם של חכמי התורה, ה"פרושים". אותה התורה שבעבורה מסרו אבותיהם את נפשם, כעת הם נלחמו בה.

כמובן שבאותו שלב מתתיהו ובניו כבר היו בעולם הבא כשעטרותיהם לראשיהם, והם לא איבדו אף פעם את מה שהשיגו באמצעות מלחמתם ויסוריהם. אולם צאצאיהם איבדו את אותם כתרים, והחליפו אותם בכתרים גשמיים של זהב. וזה קרה כתוצאה מהזמנים הטובים מהם נהנו. כך היא דרכו של עולם - העשירות והרווחה הגשמית מציבים בפני האדם נסיון קשה ביותר.

לכן יהודי ארה"ב העשירים ומדושי העונג, חובה כפולה ומכופלת עליהם לעסוק תמיד בשירות ותשבחות לקב"ה על כל הטובות שהוא מרעיף עליהם. עליהם להזכיר לעצמם תמיד שכל מה שיש להם מגיע מאיתו יתברך, ופיהם צריך להיות מלא תמיד בברכות והודאות מעתה ועד עולם. מי שיעשה כן, יש לו סיכוי לעמוד בפני נסיון העושר והטוב, כי בזמנים טובים, קשה מאוד לקנות את כתר התהילה והתפארת של עבודת ה'.

דוקא הזמנים הקשים, אותם "פְּצָעֵי אוֹהֵב", הם אלו שהביאו את החשמונאים לידי גדולתם המיוחדת, ועל ידם השיגו את כתרי השלמות. הכח שלהם להשיג גדולה זו הגיעה מהידיעה שהעולם הזה אינו אלא פרוזדור המוליך אל הטרקלין, אותו היכל אדיר של העולם הבא.

ג' - יסורים בחיי היום-יום

סטירה יקרה

לאור האמור, אנו מבינים שדברי המסילת ישרים שהאדם צריך לשים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו ולזכור שהעולם הזה הוא רק תחנת מעבר

"הימים הרעים" הנהדרים

והנה, נתאר לעצמנו את אותו בחור ממשיך הלאה במלחמתו. עברו מספר שנים, והוא המשיך, חרף כל הקשיים, להתעלות בידיעת התורה, באמונה ובעבודת ה', וכעת הוא כבר בחור ישיבה מן המניין. הוא מוסר "חבורות" בישיבה, ואפילו נחשב לאחד הבחורים המובחרים בישיבה. כעת - כך הוא מרגיש - הגיעו ה"ימים הטובים", והוא כבר אינו צריך לסבול כמו אותם "ימים רעים".

לא! אל תחשוב כך! אותם "ימים רעים" היו הימים הטובים ביותר! זהו הזמן הנהדר ביותר בחיך, השיא והפסגה של הצלחתך. עיקר שלמותך בעולם הבא בנוי מצער, הקרבה עצמית ועמידה בקשיים. אתה תזכה לשבת על כס של זהב בעולם הבא בזכות אותו מאמץ שהיית צריך להשקיע על מנת להגיע ולו במעט להצלחה בעבודת ה'.

כאשר אדם חושב על חייו ואומר וחושב לעצמו, "היתה תקופה מסוימת שהיה קשה מאוד להישאר יהודי ירא שמים. הייתי אז בסביבה רעה, ובכל זאת נאבקתי. עמדתי בנסיון והתנגדתי להשפעות המזיקות, וכעת ברוך ה' יצאתי מן הסבך ואני שומר על קלה כבחמורה". הוא נזכר בעברו ומודה לה' על כל הקשיים שעמדו בפניו. היתה זו ברכה מן השמים שעשתה ממנו בן-אדם. מצבים אלו העניקו לו זכויות רבות כל כך.

דוגמא נוספת: זוג צעיר שזה עתה נישא, ועליו להתמודד עם קשיים הניצבים בדרכו לבניית בית נאמן לה' ולתורתו. פעמים רבות הם עומדים בפני התנגדות מצד קרובי משפחה, שטוענים שהם "פנאטיים", "קיצוניים" וכן על זה הדרך.

בנוסף, אין להם הרבה כסף. הם חולמים על היום בו יהיו מבוססים יותר, תהיה להם דירה משלהם, וחשבון הבנק שלהם יתמלא בהרבה כסף. לא ולא! עליהם לדעת שה"זמנים הטובים" באמת הם כעת, כשהם נאבקים ומתמודדים עם הקשיים - למענו יתברך.

כאשר אברך יושב בכולל ולומד במסירות, או כאשר יהודי נאבק למען ערך כלשהו, זהו הזמן בו אדם מרוויח את הרווחים הרוחניים הגדולים ביותר!

עמוסה ושמחה

נתאר לעצמנו אשה צעירה מטופלת בילדים קטנים, ידיה מלאות בעבודה רבה בניהול הבית וגידול הילדים, והיא אוהבת לדמיין כיצד יראו החיים לאחר שילדיה יגדלו ויינשאו. היא כבר מצפה לנחת שיביאו לה הנכדים, אך בינתיים היא נאלצת להתמודד עם האתגרים שמציבים בפניה ילדיה הקטנים. כרגע היא עסוקה עד למעלה מראשה, טובעת במטלות היומיומיות.

עליה לדעת שכעת היא התקופה השמחה ביותר בחייה! בעודה מתרוצצת כל היום כולו, טרודה ומתוחה, ובסופו של יום היא מותשת לגמרי. הילד הזה הצטנן. השני נפל וקיבל חתך באצבעו, רגע לפני שמגיעה ההסעה לחיידר. כל היום כולו מלא במתח, בהתרוצצות ובעשייה. דווקא אז, בינות לכל המהומה וההתרחשויות, שם נמצאת ההצלחה שלה. זהו שיא השלמות בחייה. בשנים מאוחרות יותר, כאשר העניינים נהיים קלים ורגועים, כבר אין לה את כל ההישגים הנפלאים שהשיגה בימים העמוסים והסוערים.

עלינו להפנים שבשעה שאנו עוברים תקופות של קשיים והתמודדויות, כאשר אנו סובלים עבור ערך כלשהו, עלינו להחשיב את התקופה הזו כתקופה הנהדרת ביותר בחיינו. ככל שיש לאדם יותר מתנגדים ומונעים, כך גדלות זכויותיו. ככל שמבזים ולועגים לו יותר, כך יגדל שכרו.

יסורי לידה בצ'לסי

כאשר כיהנתי בצעירותי ברבנות בעיר צ'לסי, החלטנו להקים תלמוד תורה. אילו צרות היו לנו! איזו התנגדות היתה לנו! היה שבוע שבו לא יכולתי לעצום עין. שבוע שלם לא יכולתי להירדם בגלל אותה התנגדות. היו מי שרצו לקחת מאיתנו את כל הכספים שאספנו להקמת בנין התלמוד תורה.

ביום בו נרכש הבנין, הייתי צריך להסתתר, פן יכריחו אותי לחזור בי. הסתתרתי במשך יום שלם בביתו של ידיד, וחיכיתי לשיחת הטלפון בה יבשרו לי שהמסמכים אושרו. רק אז יכולתי לצאת החוצה. היה זה מאוחר מדי עבור מתנגדינו! המסמכים אושרו!

להשתוות לניסים שהיו בימי בית ראשון. כמובן, ניסים התרחשו ומתרחשים כל הזמן, "על נסִיךְ שְׁבָכַל יוֹם עֲמָנוּ", אולם ניסים גלויים המגלים את נוכחותו של ה' יתברך בעולם פסקו בסוף ימי בית ראשון, ועם ישראל איבד כל תקווה שניסים מעין אלו ישובו ויהיו. הימים של ניסים גלויים מסוג זה חלפו לבלי שוב.

ואז לפתע הדבר אירע שוב. לפתע, מתוך החשיכה הפציע אור, והתרחש נס פך השמן. היה זה דבר בלתי צפוי לגמרי! אין ספק שהשמחה ששרתה בעם ישראל היתה מעבר למה שאנחנו מסוגלים לשער! במובן מסוים היתה כאן חזרה לימים הראשונים, וכמו שאומר דוד המלך ע"ה, "הַשִּׁיבָה לִי שְׁשׁוֹן יִשְׁעֶךָ". אין שמחה כמו השמחה שחש האדם כאשר הוא רואה את ישועת ה' באופן גלוי. וכאן, לרגע אחד, למשך שמונה ימים, שכינה זו חזרה לישראל.

היסורים שמאחורי הנס

כעת נוכל להבין טוב יותר את גודל הנס וגודל השמחה שהיתה כתוצאה מנס זה. היתה זו הפעם הראשונה שבה הפציע אור ניסי בתוך החושך, לאחר שהשכינה כבר הסתלקה. לכן אנו חוגגים את ימי החנוכה, ומוזדים ומהללים לה' על הניסים שעשה לאבותינו.

אולם לא מספיק להבין את גודל הנס וגודל ההודאה והשמחה. חשוב שנבין מה הביא לנס, מה גרם לאור הגדול הזה להאיר בתוך כל החושך. זה קרה מפני שהאנשים הגדולים הללו בחרו בדרך של קבלת היסורים שבאו עליהם. הם בחרו בחיים הללו מרצון, וקיבלו על עצמם שנים רבות של סכנה ומלחמה על מנת לקיים את רצון ה', וזה מה שזיכך וטיהר אותם. דבר זה הוא שהביא אותם למדרגות נשגבות של שלמות, ושגרם לנס פך השמן.

לכן נס זה לא התרחש לאחר שהם ניצחו במלחמות, בזמנים של שלום ושגשוג. לא. נס פך השמן לא יכול היה להתרחש בזמנים טובים ושלווים, אלא דווקא בזמנים של סבל ויסורים. דווקא בזמנים שדמם נשפך כמים, בזמנים של חוסר שינה, בזמנים של פחד מתמיד מפני המוות, רק על ידי זה הגיעו למדרגה שבה יהיו ראויים לנס זה.

באותה עת הייתי צעיר ולא ידעתי להעריך איזו מתנה נפלאה זו היתה. כיום, במבט לאחור, אני יודע להעריך את חסד ה' עלי. לא התייאשנו, אלא נשארנו וניצחנו. אבל לא רק הניצחון הוא מה שהיה חשוב, המאבק הוא מה שהיה חשוב! כל מתנגד, כל אדם שהשמיץ אותנו, כל מי שניסה להערים מכשולים בדרכנו היה מתנה משמים!

ניסים בינות לרדיפות

וכאן אנו חוזרים לתקופה הראשונה של החשמונאים, תקופת המאבק, התקופה בה דמם נשפך כמים. קרובי משפחתם נשחטו, אלפים ורבבות עונו למוות בעוון שמירת מצוות, ומכל קצוות הארץ עלתה זעקה אל הקב"ה, זעקה על הרדיפות הנוראות אותן עברו.

ובתוך כל זה, מתתיהו, בניו ועוד רבים מהיהודים הנאמנים נטלו חרב לידם ונלחמו על קיום התורה. הם היו יכולים להימלט לבבל ולחיות שם בבטחה. אבל לא, הם נשארו, נלחמו וסבלו למען התורה הקדושה.

החשמונאים סבלו ממושכות את אותם "פְּצָעֵי אוֹהֶב", היו אלה פצעים רבים ולאורך זמן ממושך. אולם כתוצאה מכל אותם פצעים, זכה עם ישראל לדרגה חדשה לגמרי של שלמות. כל אחד מהחשמונאים זכה להתקדש, וכלל ישראל כולו התעלה מכח מלחמות אלו. כה גדולה היתה השלמות שהשיגו, עד שהם זכו לאחד הניסים הגדולים ביותר בהיסטוריה, ופך השמן שהספיק אך ליום אחד, המשיך בדרך ניסית לדלוק במשך שמונה ימים.

שמונה ימים של "שְׁשׁוֹן יִשְׁעֶךָ"

היה כאן נס אדיר ומיוחד במינו! אנחנו רגילים לחשוב שנס פך השמן היה כעין המשך לניסים הנפלאים שהתרחשו בימי בית ראשון, אולם עלינו להבין שקיים הבדל מהותי ביותר בין אותם ניסים לבין נס החנוכה, שכן ניסים מסוג זה כבר לא התרחשו בעת ההיא! השראת השכינה בימי בית שני לא דמתה לזו של בית ראשון, וכמו שאומרת הגמרא, שעל אף שעזרא הסופר ואנשי הכנסת הגדולה, ועימם כמה מהנביאים, עדיין חיו בשנים הראשונות של בית שני, מכל מקום כבר לא נעשו אז ניסים גלויים שיוכלו

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שמן זית זך

שאלה:

יהודי המתגורר באזור מסוכן, האם מומלץ לו לשאת עמו נשק?

תשובה:

זו שאלה שקשה לענות עליה, משום שפעמים רבות ניתן להסתדר עם תחליף לאקדח. כך אנחנו מבקשים בתפילת "אלקי נצור": "ונפשי כעפר לכל תהיה". אם גוי קורא לעברך קריאות גנאי, נצל את ההזדמנות לעבוד על מדת הענווה. משתלם להיות עניו ולשמור על הפה סגור - כך חיים שנים רבות יותר.

לעומת זאת, מי שמסתובב עם אקדח, עלול בטעות לשכוח מי הוא ועם מי יש לו עסק, ולהשיב לגוי בעלבון משל עצמו. ואז כבר לא בטוח שיועיל לו האקדח, שכן יתכן וגם לגוי יש אקדח, ויתכן שהוא יודע יותר טוב מהיהודי כיצד עושים שימוש באקדח.

לפני כשלושים שנה, הלכתי לבקר ידיד שהתגורר בשכונה מסוכנת, וכהגנה עצמית נשאתי עמי מקל כבד. כשראה זאת ידידי, הוא גער בי: "אינך יודע שמסוכן להסתובב עם מקל?"

והוא צדק. מסוכן להסתובב עם מקל כי הם עלולים לחטוף ממך את המקל ולהכות אותך בו. שנית, המקל גורם לאדם לנהוג בפזיזות. ללא מקל יתכן והאדם ישאר בביתו, וזה בוודאי בטוח יותר. תמיד עדיף לנסות להימנע מצרות. כבר ציטטתי בעבר את ה"חכמה בגויים תאמין" בדמות הפתגם הסיני שקובע כי "גיבור הוא מי שיודע לברוח".

ולכן איני רוצה להשיב על שאלה זו. תמיד עדיף להישמר מפני הסכנה, אך לעתים האקדח רק מגביר את הסכנה, כי הוא גורם לאדם לנהוג בפזיזות ולהיכנס למקומות אליהם הוא לא היה נכנס בדרך כלל.

מעתה נבין טוב יותר את סודו של שמן הזית שדלק במשך שמונה ימים. "אמר רבי יוחנן למה נמשלו ישראל לזית? לומר לך מה זית אינו מוציא שמנו אלא על ידי כתיתה, אף ישראל אין חוזרין למוטב אלא ע"י יסורין" (מנחות, נג, ב). כפי שהזיתים מפיקים את השמן הזך והטהור ביותר על ידי כתישה וכבישה, כך עם ישראל זוכה להשיג את המדרגות הנשגבות ביותר דווקא על ידי יסורים.

קבלה מרצון של הקשיים והיסורים היא זו שהפיקה מהם את שמן הזית הזך והטהור, שממנו צמח נס פך השמן. נר ה' הודלק בשמן הזית הזך של רוממותם, אשר בא מתוך מסירותם לה' בתוך כל הקשיים והיסורים.

שבת שלום ומבורך וחנוכה שמח!

בואו נהיה מעשיים

שלמות באמצעות יסורים

העולם הזה הוא רק הכנה לעולם הבא, והיסורים והקשיים הקיימים בו אינם נמצאים כאן "בטעות" ח"ו, זה לא דבר שצריך להסתדר איתו ולשרוד אותו, אלא זהו חלק חיוני מהכנתנו לחיים הנצחיים בעולם הבא, משום שכך אנו מתגדלים ומתרוממים.

בעודנו מדליקים את נרות החנוכה, נביט בלי נדר אל תוך השלהבת ונקדיש חצי דקה כדי להתבונן בדברים שלמדנו כאן. נחשוב על כך שהאור הניסי האיר בבית המקדש בזכות השמן הטהור של הצדיקים אשר היו מוכנים למסור נפש למען ה'. הסבל הוא זה שמביא את האור הגדול. ננסה לקחת איתנו את הלימוד הזה במשך השבוע של ימי החנוכה, ונזכור שכל קושי ואתגר שבו ניתקל, פירושו הכנה לתענוג הנצחי בעולם הבא.